

n-1. Çokluğu Oluşturmak: Felsefi bir Manifesto

Gerald Raunig

Çeviren: Münevver Çelik

Öznesiz işgal. Öznesiz hareket. Öznel olmayan bileşim. Günümüzdeki işgal hareketleri, herhangi bir öznesi olmamalarıyla nitelenir. Birlik, bütünlük ve özdeş olarak tanımlanabilir bir sınıf yoktur. Klasik devrim teorileri bunu, (devrimci) özne aşamalılık teorisinin sabit bir bileşeni olarak, ayaklanma, isyan ve devrim olasılığının koşulu olduğu için, bir problem olarak görebilir. Ancak tekbiçimli bir özne, bir molar blok, işçi sınıfı, birleşik bir cephe ufukta görüldüğünde -ancak bu açıdan bakıldığında- devrim başlayabilir.

Yine de öznenin yokluğu, bir eksiklik olarak yorumlanmak zorunda değildir. Tersine, öznenin yokluğu, devrimde yeni bir niteliğin, dolayısıyla moleküler bir devrimde yeni bir niteliğin ve bunun içindeki çokluğun önceliğini gösterebilir. Özne kayıp (*missing*) olduğunda bu, (hâlâ) doldurulmamış ve doldurulmayı dileyen bir boşluk olarak, sadece kaybolmuş olduğu anlamına gelmez. Moleküler devrimin bileşimi göz önüne alındığında, birleşmeye veya birleşik bir (sınıfın) öznenin liderler, parti ve öncü tarafından temsil edilmesine gerek yoktur. Sınıfın ya da belli bir sınıfın (proletaryanın veya çökme tehlikesi altındaki bir orta sınıfın) önceliğinin reddedilmesi, mevcut kapitalist üretim içinde hiç olmadığı kadar radikal bir biçimde yaşanan hiyerarşikleştirici farklılaşmanın dikkate alınmadığı anlamına asla gelmez. Diferansiyel kapitalizm farkları pürüklendirir, hiyerarşik hale getirir ve değerlendirir. Bununla birlikte, moleküler çokluk, farkları homojenleştirmeye ve bütünlüştürmeye yeltenen bu makinesel-farklılaştırıcı kapitalizme karşı direniş tahayyüllerinin herhangi birine umut bağlamaz. Olumsuz tezahürlerinde bile, çokluktan bir geriye dönüş olamaz, sadece onun süresiz/sürekli açılması olabilir.

Ama “özne”, “bir”, “bütün”, mevcut olduğunda, “çok”u, “tekil”i, “saçılmış olan”ı molar bir blok içinde bileştiren bir toplama, biçimlendirme ve birleştirme sürecinin sonucu değildir. O bir toplama mantığını değil çıkarma mantığını izler. Onun “bir” olabilmesi için önce sayılamaz çokluktan çıkartılması, ayrılması, azaltılması gerekir. “Bir”, ancak sayma, sınıflandırma ve özdeş olarak tanımlama mantığı kendi örgüsünü çokluğun üzerine dayattığında, “sayılamayacak olan” sayma sürecinde evcilleştirildiğinde ortaya çıkar.

Özne ancak çoklu olandan çıkarma yoluyla ortaya çıkar: n-1.

Radikal içirme ve moleküler örgütlenme

Occupy hareketi, ondan önce de İspanya’daki 15M hareketi ve bazı yönlerden, tekleştirici bir biçimde “Arap Baharı” olarak adlandırılan Kuzey Afrika devrimleri, şüphesiz daha önceki hareketlerin ve ayaklanmaların soybilimsel çizgileriyle kaplanmış durumdadır. İşgal pratiği, tekrar eden bir rol oynadığı kadar, temsilin eleştirisi ile saçılma ve bir araya toplanmanın yeni iç içe geçişlerinin icadı olarak da rol oynadı. Devrimci makinelerin hem karadan hem denizden ilerleyen patikaları, artık günümüzde, dünyada kendilerine yollar açmak ve farklı jeopolitik durumlarda, yeni-eski bir kılıf içinde orada burada tekrar ortaya çıkmak için, kalıcı bir köstebeğin toprak altından kazmasına ihtiyaç duymazlar. Hatta sabit bir tünel sistemi kazmadan, kendini dünyada verili hiçbir öğeyle sınırlamadan ve hiç iz bırakmadan, tekrar tekrar her yönde ilerleyebilen bir yılan biçimine de ihtiyaç duymazlar. Yeni işgal hareketlerinin yüzen anlatıları, eylem biçimleri, duygu kümeleri toplumsal-makinesel asamblajlardır ve dolayısıyla süreklilik ve süresizlik, tekrar ve fark, sürdürme ve icat, bu asamblajlar içinde geçişsiz bir biçimde birbirine bağlanır.

2011'in başından itibaren ortaya çıkan farklı işgal hareketleri arasında doğrusal bir ilişki olmadığı gibi bunlarla daha önceki hareketler arasında da doğrusal bir ilişki yoktur. ABD-Amerikalı işgal hareketi, Sosyal Forum'un işaret dili tekniklerini olduğu kadar, eski anarşist eylem biçimlerini, taban meclisi biçimlerini, 2008'den beri görülen üniversite işgalleri dalgası kadar Kahire'deki Tahrir Meydanı işgali pratiğini de ödünç almıştır. Dolayısıyla bu, kökeni oraya ya da buraya dayandırılabilir doğrusal bir ilişki değildir. Söz konusu olan sadece benzerlikler, tekil tekrarlar, gizli açık göndermeler, bütün yönlerde çeviri ve bütün boyutlarda yanlış çeviri süreçleridir.

Bu eşzamanlı ayrışma ve birleşme bağlamında işgal hareketleri, kurucu özdeşleştirmeleri başarılı biçimde geride bırakmış ve katılmış eski kategorilerden kaçmıştır. Bu hareketler, şiddet ve şiddet içermeyen; devrimci ve reformist; entelektüel ve kitle; genç ve yaşlı; çoğunluk ve azınlık; politik, apolitik ve anti-politik arasındaki ikili ayrımları defalarca çapraz kesmiştir. Önemli olan, bu benzemez çiftlerin yarıkları arasındaki duygulanım, güvencesiz bedenın karşı karşıya olduğu tehlikeleri dikkate alan ortak eylem, radikal içirme pratiğidir.

Radikal içirme, hiçbir şekilde bir hippi rüyasının ayrımsız ve gülünç bir tekrarı, sınıfsal ve ulusal sınırları askıya almanın romantik bir projeksiyonu, acısız bir kardeşleşme fantezisi anlamına gelmez. Ayrıca bu kavram, bir açık kapı ("yarı aralık bir kapıdan girmek"te olduğu gibi), birini bir odaya buyur edip onunla meşgul olma, hâlihazırda var olan bir yeryurtla olası bir bütünleşme gibi bir resim sunmaz. Radikal içirme daha ziyade varoluşsal yeryurdun açıklığına, en başından sınırlarla kuşatılmamış veya kat edilmemiş, kapısı ve eşiği olmayan esasen içerici bir yeryurda, zaman ve mekânın yeniden-yerliuyurtlulaşmasının içerici bir tarzına dair bir potansiyeli ifade eder. Bu, sadece yeryurdun toplumsal olarak önceden biçimlendirilmiş olmamasına değil, aynı zamanda doğrusal-stratejik planlamanın imkânsızlığına, öngörülemezliğe, moleküler yeniden-yerliuyurtlulaşmanın toplumsal ve örgütsel açıklığına işaret eder.

Bu yeniden-yerliuyurtlulaşma, yalnızca mekân için geçerli değildir. Protestocuların eylem tarzlarını biçimlendiren şey, aynı zamanda zamanın yeniden temellük edilmesidir. İşgalciler, kurdukları mekân ve zamanı çok ciddiye alırlar. Zamanlarını uzun, sabırlı tartışmalara, alanda kalmaya ve günden güne yeni bir yaşam kurmaya verirler. Aksi halde sınırsız olacak bir günden güne yaşam içinde, gündelik yaşamın yeni kısa sürelerini yayarlar. Bu, dünyadan çıkmak, el etek çekmek ya da bir zaman-dışılık değil, tersine boyun eğdirilmiş yersizuyurtlulaşmanın zaman rejimi içinde bir kırılma anlamına gelir. Artık söz konusu olan sadece iş zamanının kısaltılması için değil, aynı zamanda bir bütün olarak zamanın tamamen yeni bir şekilde pürüklendirilmesi için bir mücadeledir. Makinesel kapitalizmde mesele, bütününü ele geçirmektir – zamanın bütünlüğü, bir bütün olarak zamanın temellük edilmesi. Güvencesiz yaşamın gergin çoklu ritimlerinin ortasında, zamanın bir işgal görünümü altında yeniden-yerliuyurtlulaşmasında, bir artı icat edilir ve dolayısıyla, tüm bu boyun eğme içinde, massedilemeyecek bir arzu yaratılır. Sıkıştırılmış zamansızlığın ortasında güvencesiz işgalciler, farklı zaman ilişkilerini hayata geçirirler, zamanı meclislerin sabrı içinde, yaşamı yayarken, meydanlarda yaşar ve uyurken pürüklendirirler.

Radikal içirme, farkların korunması ve olumlanması; bu farklar içinde, çokluğun sürekli genişlemesi içinde sürekli farklılaşma ve çoğalma demektir: farklı biçimde hiyerarşikleştirilmiş güvencesizler arasındaki fark; evsizler, evsiz kalma tehdidi altında olanlar, yaşayabilecekleri bir yer için mücadele edenler arasındaki fark; eski ve yeni kuşaklar arasındaki militan ifade tarzları arasındaki fark; fiziksel olarak bir mecliste bulunabilenler ile orada fiziki olarak bulunamaları da canlı yayınlar, tweetler ve sosyal ağlardan oluşan bir post-medya ekolojisi sayesinde bulunabilmeleri sağlananlar arasındaki fark.

Radikal içirme, ırkçılık veya cinsiyetçilik biçimini alan herhangi bir yeniden-yerliuyurtlulaşmayı kesinlikle ima etmez. Tersine çoklu olan, herhangi bir ayrımcı özdeşleştirmenin beslenebilmesini engelleyecek bir biçim önerir. Ama bu, her yeniden-yerliuyurtlulaşmanın, bütün örgütlenme girişimlerinin önünde engel olan mutlak bir yersizuyurtlulaşma anlamına gelmez. Bu daha ziyade moleküler örgütlenme biçimleri, kapatmalara karşı koyabilecek yepyeni varoluşsal yeryurtların kuruluşu ile ilişkilidir. Bununla birlikte, devrimci tarihin (ve onun

yapısallaştırıcı tarihyazımının) molar örgütsel anlatılarını mümkün olan tek yol olarak kabul etmek ve bunu sonsuzca yeniden üretmek yerine, devrimci pratiklerin ve anlatıların icadına, yenilenmesine ve çoğalmasına ihtiyacımız var. O zaman, tek bir büyük olay, kurucu pratiklerin sonsuz bir zincirine; devlet aygıtlarının ele geçirilmesi, kurucu gücün pekiştirilmesine; devrimin kurumsallaştırılması, yepyeni devasa kurumların, ortak olanın kurumlarının icadına dönüşür.

Molar örgütlenme, pürtüklendirici bir yeniden-yerliyurtlaşma olarak ortaya çıkar. Mücadeleleri temel bir meseleye, temel bir çelişkiye, bir öndere odaklanmaya yönlendirir. Çeşitliliğin, yayılmanın ve çokluğun moleküler dünyasında, yeni bir yeniden-yerliyurtlaşma biçimi, bireysel veya kolektif imtiyazların ötesinde moleküler ve içerici bir yeniden-yerliyurtlaşma istenir. Bu biçim, belli amaçların peşinden koşmaz, güvence altına alacağı imtiyazlar kurmaz. Bütün bireysel ve kolektif imtiyazları bizzat bertaraf eden, kendi olarak alınan her tekilliğin ayrıcalıklarıdır. Ama bu öncelikler, ancak her tekillik kendi tuhaflığını bütün olasılıklarıyla sonuna kadar yaşayabildiğinde ve kendi birleşme biçimini deneyimleyebildiğinde varlığını sürdürebilir. Entelektüeller, parti bürokratları, sanatçılar, kara blok veya profesyonel devrimcilerin hiçbirinin ayrıcalıklı bir konumu yoktur. Ayrıcalık herkes içindir. Moleküler mücadeleler, rastlantısallıkta ortaya çıkan ve marjinal meselelerin önemsizlikleriyle yayılmaya devam eden mücadelelerdir. Moleküler örgütlenmenin tepesinde başı yoktur.

Açıktır ki çokluk, saçılım, çeşitlilik; post-Fordist kapitalizmin çağdaş üretim tarzlarının, mevcut yaşam biçimlerinin parçası haline gelmiştir; ancak bu unsurlara politik örgütlenme biçimleri içinde nadiren rastlanılmaktadır. Çokluk post-Fordist üretimin teknik bileşimi haline gelmiş, ama aynı oranda onun politik bileşimine dönüşmemiştir. Tersine mevcut politik bileşim biçimleri, saçılmış bir çokluk içinde özdeşleştirici-olmayan bir bileşimi güçlendirmek yerine engelliyor gibidir. Sendikalar, partiler ve diğer geleneksel kurumlar kendi katı, yapılandırılmış biçimleri içinde genellikle moleküler bir politik örgütlenmenin tahayyül ve icat edilmesinin önünde engel oluşturmaktadır.

1990'larda ve 2000'lerde merkezsiz, çok merkezli, moleküler örgütlenme biçimleri, toplumsal hareketlerin küçük bir kesimiyle sınırlı kaldı. Zapatizmden, Sokakları Geri Al hareketine, küreselleşme eleştirisinden Arjantinli Piqueterolara, noborder ağından Euromayday hareketine kadar temsile karşı eleştirel bir tutum takınan pratikler çoğalmış, ama molekülerliğin kitlesel, devasa ve viral bir yayılımı sağlanamamıştır. Üretim tarzları düzeyinde saçılım, çokluk ve elbirliği, kendilerini "sermayenin komünizmi"nin bir biçimi olarak dayatırken, politik örgütlenmede çokluk marjinal kalmıştır.

Şüphesiz çokluk on yıldan daha uzun bir zamandan beri gündemde. "Aslında 'yaşasın Çok' demek yeterli değildir, bu çılgınlık atmak ise zordur. [...] Çok, oluşturulmalıdır." Gilles Deleuze ve Félix Guattari'nin yaptığı bu uyarı, yayımlandıktan otuz yıl sonra bugün, çokluğun kendisi gibi, mikropolitik çabaların algılanabilirlik eşliğinin üstünde akıyor gibidir – "boyutların sayısı bakımından, halihazırda elimizde olan – daima n-1'dir." *Bin Yayla*'da çokluğun formülü olarak sunulan n-1, "Çok'u oluşturan" icatçı teknikleriyle birlikte, 2011'in başından itibaren giderek yaygınlaşan son yılların işgallerinde daha önce hiç olmadığı kadar yaygın biçimde gerçekleşmiş gibi görünüyor.

İnsan mikrofon: ne insan ne mikrofon

Meclis ve işgal tarzlarının yanında Occupy hareketinin en çok konuşulan pratiği, muhtemelen insan mikrofon (ya da insanların mikrofonu) oldu. İnsan mikrofonunun kullanımı, Eylül 2011'de, sanki kazara olmuş gibi, Zuccotti Park'ın yasal konumundan kaynaklanan bir ihtilaftan ortaya çıktı. Daha sonra Manhattan'daki ilk işgalin ötesine genişledi ve daha da geliştirildi.

Wall Street işgalinin, eski adı Liberty Plaza olan ilk yeri, özel ellerdeki kamusal bir meydan olmasıyla, kamu ve özel ayrımını bulandıran mevcut paradoksun adeta cisimleşmiş bir halidir. Boş "kamusal alan" vaadi, burada

kelime anlamıyla ele alındı. Kamusal alan -ister Puerta del Sol'un turistik yok-yeri olsun, isterse Zuccotti Park'ın özelleştirilmiş alanı ya da Tahrir Meydanı'nın yoğun trafiği olsun, şehir merkezlerinin pürüzsüz mekânlarında- kesinlikle yoktur. Durum böyleyken ya da belki de kesinlikle bu yüzden, yeni eylemcilikler, ana meydanları işgal ediyor, bu meydanları normatifiği ve normalleştirmeyi paradoksal bir biçimde provoke edercesine ortak alanlara dönüştürüyor.

Zuccotti Park, özel ellerdeki bir kamusal meydan olması nedeniyle özgül bir yere sahiptir. Bu konumu nedeniyle meydana, mikrofon, megafon veya açık alan ses sistemlerinin kullanılması polis emriyle yasaklanmıştır. Bu yüzden geniş genel meclislerde işgalciler, konuşmacının her cümlesini hep birlikte tekrarlamaya başladılar. Bu tekrarın işlevselliği, başlangıçta açık havada bulunan yüzlerce insana anlaşılır bir konuşma yapılabilmesini sağlamasıydı.

Uzaktan bakıldığında “sesi yükselten” bu uygulama vaizlere özgü bir teknik gibi (örneğin YouTube video gösterimlerinde olduğu gibi) görünebilir. Bir yanda vaizin boğuk sesi, diğer yanda cemaatin coşkulu teyidi. Çoban ve sürü arasında olduğu gibi, bütünün hükümeti ile bireyler -herkes ve tek tek bireyler- arasındaki ilişki, pastoral bir ilişkidir. Tekillikler, hem homojenleştiren hem de bireyselleştiren bu süreç içinde boğulma tehlikesi altındadır. Kalabalık ne kadar çok cümleyi tekrarlarsa, cümlelerin içeriği, anlamı ve benimsenmesi de o kadar arka planda kalır. Bazıları tam da pastoral (kendiyile) ilişki yoluyla transa geçerken, bazıları açısından da bitkinlikleri belli bir otomasyona neden olur: Düzenli bir şekilde parçalara bölünmüş dil materyalinin mekanik yeniden üretimi, (kendine) boyun eğdirmenin provası gibi görülebilir.

İnsan mikrofona sadece bu açıdan bakılırsa, “çok”un merkezileşmesinin, homojenleşmesinin ve birleştirilmesinin bir tekniği olarak anlaşılmak zorundadır. Oysa durum daha ziyade şu değil midir: “bu tür bir makinesel çokluk, asamblaj veya toplum, her türlü merkezileştirici veya birleştirici otomatı ‘asosyal bir ihlal’ olarak reddeder. Bu koşullar altında n aslında daima n-1’dir.” n-1 formülündeki eksi işaretinin bu ikinci anlamında, sorun artık sadece “bir”in “çok”tan önce var olmadığı, zaten ve daima “çok”un bir parçası olmadığı, ancak çıkartma işleminin içinde ve bu işlemde ortaya çıktığı değildir. “Bir”, birlik, birleştirme, yalnızca bir sayılabilirlik örgüsünün devreye sokulmasının bir yan ürünü değildir – o, makinesel “çok” tarafından etkin biçimde reddedilir. Moleküler kalabalık, “çok”, “bir”in “asosyal ihlal”ini geri püskürtür, “bir”e saldırır. Sayılamaz olanın sayma matrisine dönüşümüne izin vermez.

Bu açıdan bakıldığında çokluğun ve polifoninin saldırgan bir biçimi olarak insan mikrofona potansiyeli, sesi yükseltme olarak koronun, konuşmacıların öforik veya otomatik bir olumlamasına indirgenemez olması anlamında, vurgulanabilir. Ama bu bakımdan insan mikrofona ne “insan”dır ne de “mikrofona”dur. Mikrofon değildir, çünkü arkadaki gürültüyü bastırırken sesin kaynağını olabildiğince doğru aktarmak için voltaj değişimlerini kullanmaz. Daha ziyade seslerin çokluğunu, çoğaltımını kolaylaştırır, aynı zamanda “arkadaki gürültü”yü bastırmak yerine üretir. O halde amaç sadece dilsel materyali olabildiğince doğru aktarmak, dilsel içeriği salt yeniden üretmek değil, sözcelemin sürekli açılarak serilmesidir.

İnsan mikrofona, bir mikrofona temel özelliklerinden yoksun olmakla birlikte bir “insan” da değildir. İnsaniliği vurgulamak, çok’un sözcelemlerinin içinden ortaya çıktığı toplumsal-makinesel ilişkileri gözden kaçıracağıdır. Seslerin çoğaltılması, konuşulan içeriği polifonik bir uğultuya dönüştürür. Başlangıçta bu, şüphesiz tek sesi yükseltmeye uğraşan pek çok sestir. Ama mesele, sadece tek tek bireylerin seslerini anlaşılabilir ve dilsel olarak olabildiğince sarıh bir koro olarak bileştirmek değildir. Bu aynı zamanda, alımlama, tekrar ve kişinin kendi konumunun gelişimi/sözcelemi arasındaki çoklu görevleri doğuran yeni bir şizo-yetkinlik, icatçı ve makinesel bir öznellik zemininde, konuşan ile dinleyen arasındaki ayrımın bulanıklaşmasıyla ilgilidir. Post-Fordist üretim günden güne türlü türlü, polifonik, çoksesli ve çok-duygusal hatlarla kat edildiği için, her şeyin aynı anda olup bittiği bir kargaşa söz konusudur. Aynı anda hem işitebilir hem tekrarlayabilir hem de fikir beyan edebiliriz.

“Bir” “çok”la asla birlik, özdeşlik olarak mübadeleye girmez: Bir bütün olarak “bir”, her zaman sadece çıkartılır. “Çok” ve “bir” arasında, ancak “bir” artık sonsuzdan-çoktan çıkartılmayan bir tekil olarak görüldüğünde, bir ilişki vardır. Tekillikler “çok”la, tekil seslerin uyuşmak yoluyla değil her birinin kendi tarzında akordu yoluyla polifoniye ürettiği devasa bir bileşimin bileşenleri olarak etkileşime girer. Bu aynı zamanda insan mikrofonun mikro-yükseltme pratiği için de geçerlidir.

Aynı şeyleri söyleyen seslerden oluşan koronun, radikal biçimde çoksesli ve farklılaşmış olduğu görülebilir: Bir ses, konuşmacıyı el kol hareketleri ile destekler; başka bir tanesi konuşmacıyı son cümlesine kadar tekrarlasa bile başka el kol hareketleriyle farklı görüşte olduğunu ifade eder ve üçüncü bir ses, orada bulunanlar nezdinde kendi yükseltme işlevini daha iyi yerine getirebilmek için konuşmacıya arkasını döner.

Birçok-Oluş: bütün boyutlarda yayılma, sayılamazlık

İşgal hareketinin genişleme sürecinde insan mikrofon, birbiri ardı sıra gelen ve sayısı beşe kadar çıkan birkaç tekrar dalgası ve böylece tam bir kitlesel yükseltme biçiminde çok geniş meclislerde uygulandı. Hatta hareket halindeki kitlesel gösterilerde, yeni mikrofon kontrolü pratiği, Manhattan’da kendiliğinden kullanıldı. Yine de çokluğun ortaya çıkışını ve yayılışını, toplama ve niceliksel artış gibi sayma mantığıyla açıklamak yanlış olur. Çokluk, “daima daha büyük bir boyut eklemekle değil, tersine en basit yoldan, itidalle, zaten mevcut olan boyutların sayısıyla, daima n-1’le” oluşturulur. Çokluğun üretiminin temeli, toplamaya dayalı sayma mantığının üstesinden gelmekte olduğu kadar, ancak çokluktan yapılan çıkarmadan/saymadan ortaya çıkan “bir”in reddinde yatar.

Occupy hareketinin en önemli sözcülerinden biri, New York merkezli n+1 adlı dergidir. Bu dergi, entelektüellerin politik angajmanı biçimindeki eski gereklilikten doğdu ve 2004’ten bu yana kültür ve edebiyat eleştirisini “entelektüel durum”a ilişkin güncel sorularla ilişkilendirmeye çalıştı. Son birkaç aydır derginin yayıncıları, yarı düzenli bir biçimde çıkan işgal gazetesinin çeşitli sayılarını yayımladı. Kültür eleştirisinin eylemci pratiklere dâhil edilmesiyle birlikte n+1, New York işgal hareketinin çokluğuna şüphesiz katkı sundu. Ama çokluğun oluşturulması bakımından, n+1 dergisinin pratiği ve adı sorunludur. Dergi temsil sistemi içinde entelektüelin klasik merkeziliğinden nasıl ki vazgeçemiyorsa, deneyimin, bilginin ve zekânın yayılması ve birbirlerine bağlanması konusunda da geleneksel düşünme biçiminin dışına çıkamamıştır. Medya entelektüellerinin kitle medyasının bir işlevi olarak araçsallaştırılmasına ilişkin onca deneyime rağmen, entelektüelleri bilginin kaynağı, medyayı ise bilgiyi kitlelere aktarmanın aracı olarak gören konumu desteklemeye devam ettiler.

n+1 koduyla, yanlış bir çokluk oluşturulur, burada “çokluk”, çoğalmanın birimlerin toplanması bakımından işlediği bir sayma mantığı içinde işler. n+1 içinde geliştirilen böyle bir mantık, “bir” figüründen çıkar ve “bir” ona eklenebilir. Oysa çokluk kesinlikle birimlerden değil, hareketli yönle yayılan tekil boyutlardan oluşur. O halde tekillikler ve çokluk, bileşenler ve bileşim, birlikte ortaya çıkarlar, eş derecede temel ve karşılıklı olarak bağımlıdır veya tamamen kökensizdirler, oysa birimler ancak çokluktan çıkartılarak elde edilirler. “Çok”un öznesi “olmadığı” gibi nesnesi de yoktur.

İşgal hareketleri, son yirmi otuz yıldaki temsil eleştirisinin ve temsili olmayan pratiklerin deneyimlerini benimser. Bu hareketler “Her şeyi işgal et! Hiçbir şey talep etme!” sloganını icat etti ve politikadaki, medyadaki temsilin temsilcileri onlardan ısrarla bunu talep etmelerine rağmen, hiçbir talepte bulunmadılar. Yüzün ve adın önceliği de dâhil olmak üzere bütün temsil biçimlerine karşı durdular. Yüzleri gizlemeyi ve bunun da ötesinde yüzlerin çokluğunu göstermeyi, entelektüelleri hareketin sesi haline getirmek yerine yatay bir zekâyı, anaakım medyada boy göstermek yerine post-medya ekolojisinin pek çok biçimi içinde çoklu bir görünürlüğü tercih ettiler.

Her şeye rağmen çoğalma sorunu ve bununla birlikte şu eski mesele hâlâ önümüzde duruyor: Nasıl daha çok olabiliriz? Ama bu soru başlangıç için yanlış bir sorudur. Bir Biz’le başlarsak sonunda daima çoğunluk meselesiyle karşı karşıya kalırız. Bir çoğunluk anlamında çok-olma, gönderici/alıcı, bilgi üretimi/bilginin alımlanması, temsilciler/temsil edilenler gibi ikiliklere dayanan, çoğalmanın doğrusal bir tahayyülünün kuruntusudur ve onun hedef noktasını oluşturur. Hâkim n+1 mantığının, özdeşleştirme ve temsilin bir reddine, n-1’e dönüştürülebilmesinin tek yolu, soruyu çoğunluktan ve çok-olmaktan birçok-oluşa kaydırmaktır.

Birçok-oluş, her zaman “çok”un boyutlarında gerçekleşir. Çoğunluk bu boyutlarda hiçbir rol oynamaz. Burada %99 bile bir çoğunluk oluşturmaz, hatta Moskovalı filozof Alexei Penzin’in, henüz yeni yetme Occupy Moskova hareketini tam anlamıyla bir toplumsal harekete dönüştüren, Aralık 2011’de Rusya’daki hileli seçimlere ironik bir göndermeyle bahsettiği %146 da bir çoğunluk oluşturmaz. Bir post-medya ekolojisinde çoğalma, bir şeyin bir diğerine eklenmesi değil, esasen makinesel-devasa bir yayılma tarzında anlaşılmalıdır. Medya, üretimden alımlamaya uzanan doğrusal temsil süreci içinde merkez olma niteliğini tam da burada kaybeder. Bu sürecin ortası, “çok”un kendisidir. “Çok” ortadan çıkar ve yayılır. Artık medyanın, olası en geniş kesime ulaşarak ve yaratıcı-özneli yoluyla “hitap edeceği” hedef grup nesneleri yoktur; artık söz konusu olan tamamen farklı bir ortamın şimdi ve burada üretimi, “çok”un ortasındaki coşkun bir seldir. Medya burada artık sadece araç değildir. Toplumsallığın üretiminde yer alır ve yeni bir anlamda sosyal medya haline gelir. Bu sosyal medya biçimleri, aktif ve pasif, üretim ve alımlama arasında bir eşleme olarak her türden araçsallaştırmaya meydan okur. Örneğin, Kahire’de bir video-eylemciler çokluğunun kendi resimlerini YouTube’da ve diğer web kanallarında yayımlamalarını, bunu takiben bu kliplerin Tahrir Meydanı’nda ve sonra da Kahire’deki pek çok merkezde gösterilmesini düşünelim. Çok yönlü video üretimi ve gösterimi, polis saldırılarını ve devlet baskısını belgelemenin salt savunmacı tekniğinin ötesine geçer; imajlar ve seslerin çok-perspektifli üretimine, toplumsal olanın üretim sürecine dönüşür. Veya üniversite işgallerindeki meclislerden, konseylerden ve genel meclislerden yapılan canlı yayınları düşünelim. Bu yayınlar, devrimci bir reality TV haline geldiler ve hatta sıradan tartışma süreçlerinin bütün o gülünçlüklerine, saçmalıklarına rağmen, politik olanın şeffaflığına dair yeni bir fikir yarattılar.

Post-medya toplumsallığı, ifade üretiminin, sanal/medya ve gerçek/maddi ayrımlarının dışındaki çok çeşitli biçimlerinde ortaya çıkar. İşgal edilmiş meydanlardaki güvencesiz bedenler, insan mikrofona, canlı yayınlar ve sosyal ağlar, bir ve aynı oluşumun bileşenleridir; medya, medya-dışı ve post-medya oldukları kadar gerçekler de. Beden makineleri, toplumsal makineler ve teknoloji makineleri, Facebook’un sosyo-narsist hareketliliğinin içinde olduğundan tamamen farklı biçimlerde birbirleriyle bağlanırlar.

Post-medya toplumsallığı: n-1 vs. Facebook devrimi

Ürünlerin artık halkla ilişkiler şirketlerinin bir devrimi olarak övülmesi ve satılması gerekmediğinden, tersine bunlar tam da devrimin kendisi tarafından, içeriden övüldüğü ve satıldığı için, ürün pazarlama işinde yeni bir niteliğin ortaya çıkışından bahsedebiliriz. Arap devrimleri Facebook devrimleri olarak pazarlandığı için, Facebook bu deneyimden faydalanabilecek kadar talihliydi.

Facebook, devrimler için bir medya aracı, kendini temsil etmenin, iletişimin ve yaşamın manik ifşasının bir aracı olmanın yanı sıra, öncelikle milyonlarca özel veri setinin silinemez bir deposudur; karşılığı ödenmeyen emek sömürsü için bir iş modeli, esasen başkalarının ekonomik amaçları için veri satmanın bir aracı, zorunlu itirafların, “özel olmaktan çıkarma”ya zorlamanın bir aracıdır. Bu baskı temel olarak, sanal toplumsallığın ışığına duyulan özleme, özeli bir eksiklik olarak yeniden tahayyül edilmesiyle birlikte gelen görünürlük ihtiyacına dayanır. Aslında “özel” kavramı daima kendinde bir eksiklik, bir yoksunluk, bir yoksun bırakılmışlık taşımasıdır. Eski çağda bu, bir görevden yoksun olmak, kamusal görünürlükten yoksun olmak, politik olarak eyleme olanaklarından yoksun olmak demektir. Oysa çağdaş sosyal medya ortamının toplumsallığında özel olan;

görünür olmamaya, ekonomik olarak algılanamazlığa ve sosyal ağların can damarlarından kopmuş olmaya işaret ettiği için, bir sorun haline gelir.

Bu problem ciddiye alınabilir ve bu yönüyle, bütün düzeylerde, özel olmaktan çıkarmaya, kamusalallaştırmaya ve kamusal-oluşa dayalı radikal bir olumlayıcı strateji benimseyen bir direniş pratiği harekete geçirilebilir. Ama tersten, saldırgan bir görünmez-oluş, algılanamaz-oluş ve kopuşun, en çok ihtiyaç duyulan özneleşme tarzlarından biri, çağımızın sosyo-narsist çerçevelerinden kaçmanın bir biçimi olduğu da söylenebilir. Belki de bu iki model arasında, yani birleşmeler ve çapraz kat edişler arasında salınan biçimler icat etmeye ihtiyacımız var.

Bununla birlikte, toplumsallık ve medya arasındaki ilişkiye dair, toplumsallığın medya tarafından teşvik edildiğini varsayan hâkim ve doğrusal kavramsallaştırmalara geri düşmek, post-medya duruma uygun düşmeyecektir. Tıpkı 2011'deki meydan işgalleri ve meclislerin, o yıl sosyal medyada gerçekleşen patlamanın tek nedeni olmaması gibi, "Arap Baharı" da kesinlikle medya tarafından başlatılmış değildi. Bu anlamda, bir yandan yukarıda bahsettiğimiz pazarlama yönü, diğer yandan Facebook ve Twitter'ın hareketlenme amacıyla kullanılmasıyla, kapitalist bir nitelik taşıyan medyanın taktik olarak çalınmasıyla ilişkili salt pragmatik yönün yanında, Facebook devrimi gibi kavramlardan geriye pek bir şey kalmaz. Her iki yorum da günümüzdeki post-medya toplumsallığını ayırt eden toplumsal-makinesel oluşumun niteliğini açıklamakta başarısız kalır.

Bu toplumsal-makinesel niteliğin bir öznesi, nesnesi yoktur: Bu nitelik, medya ve toplumsallığın iç içe geçtiği yerde, "çok"un çalkantılı ortasında gelişir. Özörgütlü ağlara ve bunların hem teknik olarak hem de örgütlenme düzeyinde yeni patikalar keşfeden toplumsal ve özgür yazılımlarına ihtiyaç duyar. Böyle bir ağ, İspanyolca konuşan dünyada, inanması güç ama n-1. cc adresinde, n-1 adıyla dört yıldan beri varlığını sürdürmekte. Medya ve toplumsallık olanaklarını özörgütlü bir biçimde, yatay olarak, tabandan ve taban için radikal bir biçimde genişletmeyi amaçlayan bir tekno-politik dispoitif. n-1'in bakış açısından, karşı-enformasyon, eylemci araştırma ve karşı bilgi üretimi; farklı bir veri koruma yöntemini, aynı zamanda da toplumsal etkileşim için farklı teknik ilkeler gerektirir. Bu ayrıca, daha fazla mahremiyet ve toplumsal mübadele için daha fazla araç, kişinin kendi verisi üzerinde daha çok kontrol elde etmesi ve Web 2.0'in ticari sunucularının sağlayabileceğinden çok daha fazla bir teknik güvenilirlik anlamına gelir.

Hackerlar ve politik eylemciler tarafından yeni bir sosyal ağ olarak kurulan n-1, Facebook'un narsist çevrelerinden bir çıkış olanağı yaratmayı amaçlar. Facebook'un arzuyu bölme tekniklerine yaslanan kapalı sisteminin boşaltılması gerekir. Hiç kuşkusuz burada "çıkış" tümenden bir ret anlamına gelmez: Pek çok eylemci bir yandan n-1'i politik amaçlar için kullanırken, diğer yandan kişisel iletişim için Facebook hesaplarını kullanmaya devam etti. Şubat ve Mayıs 2011 arasında 15M hazırlıkları için sürdürülen yaygın viral hareketlenme, büyük oranda Facebook, Twitter ve Youtube üzerinden sağlandı. Yeni bir ağ olarak n-1, uzun yıllar boyunca ücra kaldı. Ama 15M ve "democracia real ya!" hareketi ile birlikte bu tamamen değişti. n-1 şimdi bile Facebook kadar üyeye sahip olmasa da 2011 boyunca kullanıcılarının sayısı 40 binin üzerine çıktı. Kendi kaderini tayin eden bir yayıncılık ile kendi kaderini tayine dayalı görünmez-oluş pratikleri arasındaki orta noktada, ekonomik çıkarların yapılandığı sosyo-narsist ağlardakinden farklı bir toplumsallık geliştirmek mümkündür.

Post-medya toplumsallık tam da meydanlar, sokaklar, meclisler ve medya alanları arasındaki doğrusal olmayan, karmaşık pratiklerde oluşur. Birçok makineyle bağlantı kurmak ille de onlara bağımlı olmak anlamına gelmez. Toplumsallık, toplumsal makineler, medya makineleri ve beden makineleri arasındaki yarıklardan doğar. "Çok"u oluşturmak, bu makineleri, "bir"ın aygıtlarına kancalayarak asmak yerine birbirleriyle bağlamak anlamına gelir. Molar bloğun, birleşik cephenin, saymanın/çıkarmanın ve birleşik öznenin reddi. n-1.